

KIMBERLY BRUBAKER BRADLEY

KARAS,

kuri galiausiai
laimėjau





KARAS,
kurį galiausiai
laimėjau

Versta iš
Kimberly Brubaker bradley
THE WAR I FINALLY WON
Dial Books for Young Readers, New York, 2017

Knygos leidybą finansuoja Lietuvos kultūros taryba ir
Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.



LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA



LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos
nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės
bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Tekstas, Kimberly Brubaker Bradley, 2017

© Viršelio iliustracija ir priešlapiai, *Goodname Studio*, 2018

Pirmą kartą 2017 metais anglų kalba Jungtinėse Amerikos Valstijose
pavadinimu *The War I Finally Won* išleido *Dial Books for Young Readers*,
kuri yra *Penguin Group (USA) LLC* leidybos ženklas.

Išleista susitarus su *Andrew Nurnberg Associates Baltic*.

Visos teisės saugomos. Nei ši knyga, nei kuri nors jos dalis negali
būti atkuriamą, perduodama ar įkeliama į informacijos paieškos sistemas
jokia forma ir jokiais būdais – nei grafinėmis, nei elektroninėmis ar
mechaninėmis priemonėmis. Ji negali būti kopijuojama ar įrašoma be
raštiško leidėjo sutikimo.

© Vertimas į lietuvių kalbą, Inga Tuliševskaitė, 2018

© Leidykla „Niekio rimto“, 2018

ISBN 978-609-441-547-0

KIMBERLY BRUBAKER BRADLEY

KARAS, kurį galiausiai laimėjau

Iš anglų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė



Vilnius
2018

Skiriu Jessica'ai Dandino Garrison

PIRMAS skyrius

Gali galvoti, kas tik patinka, bet tai nereiškia, kad tu tiki.

– Ada! Privalai gerti!

Suzanos balsas rūstus. Suzanos rankos įspraudžia šaltos arbatos puodelį į manąsias.

– Nenoriu, – sakau. – Tikrai nenoriu.

Suzana apglėbia mano pirštais arbatos puodelį.

– Suprantu tave, bet pabandyk, – sako. – Daugiau nieko negalima. Ryte kankins troškulys.

Mano dešinė koja persukta per kulkšnį. Visą gyvenimą buvo tokia. Kulkšnies kaulai užaugo susisukę, todėl nagais braižau žemę, o pėda žiūri į dangų. Vaikstant siaubingai skauda. Nors ir sudiržusi, kojos oda trūkinėja ir kraujuoja.

Naktis ligoninėje, dabar jau kone prieš trejus metus, buvo 1940-ųjų rugsėjo 16-oji. Pirmadienis. Jau daugiau kaip metus vyko karas tarp Hitlerio ir didžiosios pasaulio dalies. Vienuolika metų vyko karas tarp manęs ir viso pasaulio.

Kitą dieną chirurgai suskaldys mano susisukusios kulkšnies kaulus ir sudėlios juos naujai. Gal į kažką, kas primintų tinkamą naudoti pėdą.

Priglaudžiau prie lūpų Suzanos įspraustą arbatos puodelį. Prisiverčiau siurbtelėti. Man užspaudė gerklę. Užspringau. Arbata ištiško ant užkloto ir padėklo.

Suzana atsiduso. Nušluostė ištiškusią arbatą ir linktelėjo vienai iš langus temdančių slaugių, kad paimtų mano padėklą.

Nuo karo pradžios mes kas vakarą užtemdydavom langus, kad vokiečių bombonešių pilotai negalėtų taikytis į apšviestus namus. Ligoninė, kurioje gulėjau, buvo ne Londone, – dabar jį bombarduodavo kasnakt, – tačiau tai nereiškė, kad ant jos niekas nenumes bombos. Negalėjai žinoti, ką iškrės vokiečiai.

– Jums laiškas, – viena ranka slaugė ištiesė Suzanai voką, o kita paėmė padėklą.

– Atsiųstas į ligoninę? Kaip keista.

Suzana atplėšė voką.

– Nuo ledi Torton.

Ji išlankstė voke buvusį laišką.

– Turbūt išsiuntė dar negavusi mano laiškelių su pensiono adresu. Ada, tikrai nenori ko nors užkąsti? Skrebučio?

Papurčiau galvą. Pilve sūkuriavo nurytas arbatos gurkšnis.

– Manau, tuoj vemsiu.

Suzana aiktelėjo, dirstelėjo į mane, nuo spintelės prie lovos apatinės lentynos paėmė dubenį ir pakišo man po smakru. Stipriai sukandau dantis, kad viską sulaikyčiau.

Suzanai drebėjo ranka. Drebėjo dubuo. Žiūrėjau jai į veidą. Buvo išblyškusi, o plačiai atmerktos akys apniukusios.

– Kas atsitiko? – paklausiau. – Kas parašyta laiške?

– Niekas, – atsakė ji. – Kvėpuok giliai. Viskas gerai.

Ji padėjo dubenį atgal į lentyną, sulankstė ledi Torton laišką ir įsikišo į rankinę.

Kažkas atsitiko. Mačiau iš jos veido.

– Bateris? – paklausiau.

– Ką?

– Bateriui kas nors atsitiko?

Bateris buvo Suzanos ponis. Mylėjau jį. Kol gulėjau ligoninėje, jis gyveno ledi Torton arklidėse.

– A... ne, – atsakė Suzana. – Ledi Torton neužsiminė apie Baterį, būtų parašiusi, jeigu jam būtų kas nors nutikę.

– Megė?

Megė – ledi Torton duktė, mano geriausia draugė.

– Megei viskas gerai, – atsakė Suzana. Ranka jai tebedrebėjo, vos pastebimai. Žvilgsnis buvo sutrikęs. – Miestelyje visi sveiki.

– Džėmis irgi sveikas, – pasakiau.

Tai buvo teiginys, ne klausimas, nes kitaip ir negalėjo būti. Mano brolis Džėmis nepasiliko miestelyje, jis buvo čia, su mumis. Suzana, Džėmis ir Bovrilis, Džėmio katinas, gyveno pensione šalia ligoninės. Dabar Džėmis buvo jame su pensiono šeimininke.

Džėmis buvo šešerių. Manėm, kad jam jau septyneri, tačiau dabar jis turėjo gimimo liudijimą, o jame dar tiek nebuvo, ne visai.

Man buvo vienuolika. Aš irgi turėjau gimimo liudijimą. Vos prieš savaitę sužinojau savo tikrąją gimimo dieną.

Suzana linktelėjo.

– Džeimiui nieko neatsitiko.

Giliai įkvėpiau.

– Kilo kliūčių mano operacijai?

Iki praėjusios savaitės, kai mama pabandė pagrobtį mus iš Suzanos, ji sakė negalinti duoti sutikimo mane operuoti. To sutikimo neturėjome ir dabar, bet Suzanai tai buvo nė motais. Pasakė, kad tai, kas yra teisinga, ir tai, kas yra leistina, kartais visai skirtingi dalykai. Mane reikia operuoti ir aš būsiu operuojama.

Daugiau neklausinėjau.

Suzana nubraukė plaukus man nuo kaktos. Loštelėjau atgal.

– Neleisiu niekam sukliudyti tavo operacijos, – pasakė.

Bet jos balsas ir veido išraiška buvo kažkokie mįslingi. Žinojau, kad tai susiję su ledi Torton laišku. Ledi Torton mokėjo kiekvieną nuliūdinti. Kai pirmąkart ją pamačiau, nežinojau jos vardo ir praminiau „moterim akmeniniu veidu“. Ji atrodė aštri kaip kirvio ašmenys.

Tik čia ledi Torton neturėjo jokios valdžios. Mes nete-kome visko, kas buvo Suzanos namuose, bet aš tebeturėjau Džeimį, Suzaną, Bovrilį ir Baterį. Ir rytojaus operaciją. Tai buvo daugiau nei gana.

Gali galvoti, kas tik patinka, bet tai nereiškia, kad tuo tiki.

Kiek daugiau nei prieš metus išmokau vaikščioti vieno kambario bute Londone, kur gyvenau su mama. Tai buvo mano paslaptis, prieš mamai grįžtant namo kasdien nuvalydavau nuo grindų kraujo dėmes. Tenorėjau galėti tik išeiti iš buto, ne išvažiuoti iš miesto, bet mokėdama vaikščioti išsigelbėjau. Kai dėl Hitlerio bombų mama išsiuntė Džeimį iš Londono kartu su kitais vaikais, aš išsmukau drauge. Atsidūrėme pas Suzaną ir Baterį Kente, miestelyje ant jūros kranto.

Tada Suzana mūsų nenorėjo. Mes jos irgi nenorėjom, bet aš norėjau jos ponio, be to, Džeimiui ir man patiko jos maistas, o galiausiai visi trys panorom gyventi drauge. Bet kaip tik tada pasirodė mama ir mus išsivežė. Tai nutiko vos prieš savaitę. Suzana nutarė mus atsiimti. Ji atvažiavo į Londoną, todėl, kai vokiečių bomba nukrito ant jos namo,

nē vieno iš mūsu jame nebuvo. Taip blogis – atvažiuo mama – tapo gėriu, – mes nežuvom po bombomis.

Dabar visi elgėsi taip, lyg mano rytojaus operacija būtų didžiausias gėris pasaulyje, o aš jaudinausi, kad kas nors nepasiseks. Suzana ramino, kad viskas bus gerai. Ji tikėjo, kad po operacijos galėsiu normaliai vaikščioti, bet jeigu ne – nieko baisaus. Dabar man jau viskas gerai, taip bus visada, nesvarbu, kas nutiktų.

Galbūt.

Nelygu, kaip supranti tą *gerai*.

Karas tęsėsi. Slaugės ramino, kad užkaukus pavojaus sirenoms jos greitai nugabens visus ligonius į rūsį. Kol kas joms dar neteko to daryti, todėl kažin ar tikrai būtų pajėgusios.

Suzana palinko prie manęs ir apkabino. Abi jautėmės nepatogiai. Iškvepiu. Man vis dar suko pilvą.

– Nesijaudink, – tarė Suzana. – Ryte susitiksime. Miegok.

Neužmigau, bet naktis vis tiek praėjo. Ryte, kai slaugė stūmė koridorium mano lovą, Suzana laikė mane už rankos. Sustojom prie sunkių baltų durų. Slaugė pasakė Suzanai:

– Toliau jums negalima.

Nežinojau, kad Suzana turės mane palikti. Įsikibau jai į ranką.

– O jeigu operacija nepavyks?

Jos pirštai stipriau suspaudė mano ranką.

– Nebijok, – nuramino ir paleido mano ranką.

Operacinėje vyras ilgu chalatu laikė kaukę man prieš veidą.

– Kai pridėsiu ją prie burnos, lėtai skaičiuok iki dešimties, – pasakė.

Užmigau suskaičiavusi iki keturių.

Sunkiau sekėsi atsigauti po nejautos. Mano dešinė koja buvo suspausta, įstrigusi. Negalėjau pajudėti. Kai pabandžiau išsilaisvinti, išpylė prakaitas. Mane subombardavo, buvau palaidota griuvėsiuose. Negalėjau pajudinti kojos. Paskui atsidūriau drėgnoje šaltoje spintelėje po kriaukle mūsų senajame bute Londone. Joje mane užrakino mama. Taronai...

– Šššš, – išgirdau prie ausies švelnų Suzanos balsą. – Nusiramink. Viskas baigėsi. Tau viskas gerai.

Nesijaučiau gerai. Tik ne spintelėje, tik ne su mama...

Kažkas prispaudė man prie šonų rankas, užmetė ant manęs užklotą ir kietai apsuko.

– Atsimerk, – vėl suskambo švelnus Suzanos balsas. – Operacija baigta.

Atsimerkiau. Prieš akis pro miglas bangavo Suzanos veidas.

– Tu saugi, – pasakė.

Sunkiai nurijau seiles.

– Meluoji.

– Ne.

– Negaliu pajudinti kojos. Dešinės kojos. Šleivosios kojos...

– Tavo koja ne šleiva, – tarė Suzana. – Jau nebe.

Galutinai atsigaivėjęs tik vidury nakties. Užsaulaidos aplink mano lovą buvo užtrauktos. Už jų – blausi lempos šviesa.

– Suzana? – sušnibždėjęs.

Prie lovos priėjo naktinė slaugė.

– Ištroškai? – paklausė.

Linktelėjęs. Ji įpylė vandens, išgėriau.

– Labai skauda?

Negalėjęs pajudinti dešinės kojos todėl, kad po operacijos daktarai uždėjo ant jos įtvarą. Po gipsu aplink kulksnį buvė gėlė, smarkokai, tas skausmas pulsavo link kelio.

– Nežinau, – atsakiau. – Visada skaudėdavo.

– Nepakeliamai?

Papurčiau galvą. Galėjęs iškęsti beveik viską.

Slaugė nusišypsojo.

– Tavo motina sakė, kad esi labai kantri.

Padavė man tabletę.

– Praryk.

– Suzana ne mano motina, – pataisiau.

Dėkui Dievui už tai. Prarijęs tabletę ir užmigau.

Kai atsimerkiau, už poros colių nuo savojo pamačiau Džeimio veidą. Plaukai atrodė lyg nešukuoti dienų dienas. Akys paraudusios, patinusios. Jis verkė. Išsigandusi atsisėdau.

– Kas atsitiko?

Džeimis užvirto ant lovos. Atsitrenkė į mano įtvarą. Susiraukiau.

– Atsargiau, – sudraudė Suzana patraukdama jį nuo manęs.

Bet Džeimis įsikniaubė į mane.

Apkabinusi virš jo galvos pažvelgiau į Suzaną.

– Sakyk, kas atsitiko, – paprašiau.

– Ledi Torton parašė, – atsakė Suzana.

Linktelėjau. Žinojau.

– Mama mirė, – tarė Džeimis.

Gali galvoti, kas tik patinka, bet tai nereiškia, kad tuo tiki.

ŠEŠIASDEŠIMT TREČIAS

skyrius

1943-ųjų gegužės 22-oji
Daugiau nei po metų

Džėmis kyštelėjo galvą pro virtuvės duris.

– Pasiruošusi?

Sukroviau paskutinius sumuštinus į pintinę. Įstačiau termosą su arbata.

– Pasiruošusi, – atsakiau.

Svetainėje Suzana dėjos ant galvos skrybėlaitę.

– Nesu tikra, – pasakė. – Ar mums būtina važiuoti?

Nusijuokiau. Per Džemio devintąjį gimtadienį mes nuvažiuom į Londono zoologijos sodą, visi, ir ledi Torton su Mege. Ta kelionė gal nebuvo būtina, bet ji buvo nuostabi. Gyvūnai patiko Džeimiui, lygiai kaip ir tikėjausi.

Po to praėjo pusmetis. Prieš savaitę man sukako keturiolika, ir nors Džėmis su Mege puošė stalą gėlėmis, o aš pusryčiams valgiau kiaušiniene su kumpiu, negavau jokių dovanų, nes buvau tiksliai pasakiusi Suzanai, kokios dovanos norėčiau. Toji diena atėjo ir buvau už ją atsakinga.

– Taip, mama, – atsakiau. – Mums būtina važiuoti.

Palaukėm šeštadienio, kad nepraleistume mokyklos. Prieš metus vaikai pradėjo grįžti į miestelį. Rudenį miestelio mokykla vėl atvėrė duris, ir Suzana joje mokytojavo pusę dienos. Ji ruošė universiteto stojamiesiems egzaminams naują berniuką, bet šis gyveno vikaro namuose, kas

buvo gerai, nes taip turėjome laisvą kambarį Rutai, kai ši atvažiuodavo pasisvečiuoti.

Vis dar kariavom su Vokietija. Tebebudėdavom pamainomis ant bažnyčios smailės stebėdami gaisrų pavojų. Maistas buvo normuojamas griežčiau nei kada nors anksčiau. Netoli miestelio, prie mūsų senojo namo, amerikiečių kareiviai įkūrė stovyklą. Džeimis su klasės draugais mėgo lankytis joje. Jis tobulai mėgdžiojo jų tarseną.

Pagaliau sulaukiau dviejų laiškų nuo Stiveno. Jie buvo trumpi, bet bent jau žinojau, kad jiedu su tėvu gyvi.

Traukinių stotyje Džeimis pasivedė Suzaną į šalį, o aš nupirkau bilietus. Nenorėjom, kad ji žinotų, kur važiuojam.

– Tikiuosi, mums nereikės kur nors nakvoti, – pasakė ji.

Mudu plačiai nusišypsojom. Už traukinio lango slinko žaliuojančios pavasarinės kalvos. Svarsčiau, ar Suzana gerai pažįsta kelią, kad suprastų, kur važiuojam, bet turbūt nepažino, nes kai kontrolierius pranešė Bekės gimtojo miesto stotį, Suzana išblyško. Jos šypsena išblėso.

– Nesu tikra...

– Eime, – patempiau ją už rankos.

– Ir mes norim ją pamatyti, – pridūrė Džeimis.

Bekės miestelio bažnyčia buvo didesnė už mūsų, bet iš tokių pat rudų plytų, su tokiu pat kapines juosiančiu mūru. Antkapiai atrodė kaip ir mūsų kapinėse, išsirikiavę žolėje iškilmingomis, lygiomis eilėmis.

– Nė nežinau, kur ji, – tarė Suzana.

Lėtai ėjom skaitydami vardus, kol ją suradom.

Rebeka Dafnė Montgomeri

1909 balandžio 11–1936 rugsėjo 5

Mylima dukra. Mylima draugė.

Bekės antkapis atrodė kaip visi kiti antkapiai. Jis nebuvo ypatingas. Bet po juo žemėje gulėjo Bekė, ar bent jos žemiški palaikai. Jos siela, žinoma, buvo danguje.

Nusprendžiau tikėti dangum. Man patiko įsivaizduoti ten mamą, pagaliau ramią ir laimingą. Visiškai ir amžinai įgalia, kartu su Džonatanu, Rutos senele ir Stiveno šeima.

Atidariau pintinę su sumuštiniais ir ištraukiau iš jos gėlių puokštę, širyt suskintą palaukėje. Gėlės buvo glėžnos, menkos – karo metu teko susitaikyti su tuo, ką galėjai rasti. Padėjau puokštę ant Bekės kapo. Pasirausęs kišenėje, Džėmis ištraukė alavinį kareivėlį ir pastatė prie gėlių.

Suzana perbraukė ranka akis.

– Norėtum pasimelsti ar dar ką nors? – paklausiau.

Ji linktelėjo. Mes kiek atsitraukėm palikdami ją vieną.

– Žiūrėk, – tarė Džėmis rodydamas į antkapį greta Bekės kapo. – Toks pat vardas.

Robertas Natanielis Montgomeris

1881 birželio 24–1940 sausio 13

– Ak, – aiktelėjo Suzana vėl priėjusi prie mūsų. – Čia Bekės tėvas. Nežinojau.

– Jis žuvo kare, – pasakiau.

– Abejoju, kad tai susiję su karu, – atsakė Suzana. – Jis buvo gan choleriškas žmogus.

Kai jau ruošiausi klausti, ką tai reiškia, už mūsų kažkas nusteбęs šūktelėjo:

– Suzana? Suzana Smit? Čia tikrai tu?

Atsigręžę pamatėm smulkutę žilaplaukę moterį su rožių puokšte. Ji stovėjo įsmeigusi į Suzaną nuostabos kupinas akis.

Suzana paraudo.

– O, atsiprašau, – tarė. – Prašau man atleisti. Ponia Montgomeri, aš...

– Jau netekau vilties tave pamatyti, – pertraukė moteris. – Maniau, niekada neatvažiuosi.

Ji pasuko savo šviesias akis į Džeimį, paskui į mane.

– O kas čia?

– Čia Ada ir Džeimis, mano... – dar niekada nemačiau Suzanos tokios sutrikusios, – ...mano vaikai. Iš karo.

Ji mostelėjo į Roberto Montgomerio kapą.

– Labai užjaučiu... nežinojau. Būčiau atsiuntusi užuojautą.

Moteris linktelėjo.

– Tai aš turėjau tau parašyti. Juk žinojau adresą.

Suzana dar labiau išraudo.

– Taip. Bekės namų. Mes ten nebegyvenam... juos subombardavo. Liko tik griuvėsiai.

Ponia Montgomeri piktai šnipštelėjo.

– Tas nelemtas karas. Žinau, turėjau parašyti. Bet turbūt laukiau, kad tu žengtum pirmą žingsnį. Kai nepasirodei, pamaniau, kad nebenori prisiminti.

– Maniau, jūs nenorit manęs matyti, – pasakė Suzana. – Maniau, nesu čia laukiama.

Ponia Montgomeri giliai atsiduso.

– Prisipažinsiu, gal ne mano vyras. Bet mudvi visada būtume galėjusios pasėdėti sode. Pasikalbėti apie ją. Man tai būtų patikę.

– Galėtume tai padaryti dabar, – įsiterpiau.

– Mes irgi mylėjom Beke, – pridūrė Džeimis.

Raukšlėtą moters veidą lėtai nušvietė šypsena.

– Tikrai? – paklausė.

– Taip, – atsakiau. – Galime atsisėsti jūsų sode ir apie tai pasikalbėti.

– Galim, – pritarė ji. – Galim.

Pasisukusi patraukė tolyn. Mes nusekėm jai iš paskos.

– Kaip tik nupirkau arbatos, – kalbėjo. – Turiu šaukštelį ar du cukraus ir sutaupyty sausainių. Ir uogienės! Pusę stiklainio uogienės. Užplikysim arbatos ir pasėdėsime sode.

Ji ištiesė Džeimiui ranką.

– Iš kur pažįsti Beke? Negalėjai jos pažinoti, nes būčiau girdėjusi apie tave.

– Suzana mums pasakoja, – atsakė Džeimis.

– Tikrai? Aš galiu papasakoti daugiau.

Atsilikau per žingsnį ir įsikibau Suzanai į parankę.

– Matai?

Prieš mus eidamas Džeimis paklausė:

– Ar turite daugiau vaikų?

– Ne, – atsakė ponja Montgomeri. – Ne. Ji buvo visas mano turtas.

– Matau, – atsakė Suzana. – Negaliu patikėti, bet matau.

Džeimis jau pasakojo apie save.

– ...katinas vardu Bovrilis, kiaulė vardu ponja Ročester ir kelios vištos – Petunija, Našlaitė ir Piteris, jis gaidys, ir Ada, ji turi ponį vardu Bateris...

Ponia Montgomeri atsigręžė į mus.

– Tebeturi Baterį? – paklausė.

– Turiu, – atsakė Suzana. – Pardaviau medžioklinius žirgus, bet negalėjau išsiskirti su Bateriu.

– Ak, Bateris.

Ponia Montgomeri nušvito.

– Kaip myliu Baterį! Juk žinai, mes užauginom jį nuo kumeliuko.

– Nežinojau...

– Kadaisė turėjau daugybę ponių. Galėčiau papasakoti apie Baterį tokių istorijų...

– Atvažiuokit jo aplankyti! Galėsit pajodinėti, – pasiūliau.

– Ak, brangioji... Ada, tiesa? Aš jau daug metų ne-jodinėju.

– Bateris jumis pasirūpins. Jis pasirūpino manim.

– Tas tai tikrai, – pritarė ji, – bet...

– Labai prašau, atvažiuokit, – pasakė Suzana. – Turim daug vietos.

Bekės motina sustojo. Ilgai tiriama žiūrėjo į Suzaną, Džeimį, mane.

– Atvažiuosiu, – tyliai pasakė. – Tikrai. Bus gera vėl jaustis šeimos rate.

Gali galvoti, kas tik patinka, ir vieną dieną gal tuo patikėsi.

AUTORĖS PASTABA

Aiškiai to neparašiau, bet lordas Tortonas, Rutos tėvas ir pati Ruta dirbo dešifruotojais garsiajame Blečli Parke, kur buvo iššifruoti nacių šnipų šifrai, taip pat ir „nesulaužomoji“ Enigma. Dar daug metų po karo jų darbas buvo laikomas ypač slaptu, bet dabar jis plačiai žinomas ir juo žavimasi. Daugiau apie tai galite sužinoti tinklalapyje *bletchleypark.org.uk*. Knygos pabaigoje lordas Tortonas sako turintis informacijos, kuri jam patvirtina, kad tas karas visiškai pateisinamas, kad Hitlerį būtina sustabdyti. Nors Hitlerio įstatymai prieš žydus ir kitas žmonių grupes, kurias jis laikė nepageidautinomis, buvo žinomi nuo pat karo pradžios, visa tiesa apie vokiečių mirties stovyklas ir Holokaustą paviešinta daug vėliau, palaipsniui. Bet dar 1942-ųjų liepą laikraštis „London Daily Telegraph“ paskelbė, kad naciai jau nužudė per milijoną žydų tautybės žmonių, o vyriausybė žinojo apie genocido siaubus.

Holokaustas yra labai sunki ir skaudi tema, tačiau ji labai svarbi. Pradedant Yad Vashem (*yadvashem.org*), Pasaulio Holokausto atminimo centras 1953-iaisiais pradėjo rinkti dokumentus apie šią pasaulio tragediją, ją tyrinėti, mokyti apie ją ir puoselėti jos atminimą.

TURINYS

PIRMAS SKYRIUS	5
ANTRAS SKYRIUS	13
TREČIAS SKYRIUS	18
KETVIRTAS SKYRIUS	25
PENKTAS SKYRIUS	33
ŠEŠTAS SKYRIUS	38
SEPTINTAS SKYRIUS	45
AŠTUNTAS SKYRIUS	48
DEVINTAS SKYRIUS	55
DEŠIMTAS SKYRIUS	61
VIENUOLIKTAS SKYRIUS	68
DVYLIKTAS SKYRIUS	81
TRYLIKTAS SKYRIUS	89
KETURIOLIKTAS SKYRIUS	92
PENKIOLIKTAS SKYRIUS	96
ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS	98
SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS	105
AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS	107
DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS	111
DVIDEŠIMTAS SKYRIUS	116
DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	120
DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS	124
DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS	130

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS	136
DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS	138
DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS	143
DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS	147
DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS	154
DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS	161
TRISDEŠIMTAS SKYRIUS	165
TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	170
TRISDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS	176
TRISDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS	179
TRISDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS	186
TRISDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS	190
TRISDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS	192
TRISDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS	199
TRISDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS	203
TRISDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS	206
KETURIASDEŠIMTAS SKYRIUS	211
KETURIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	215
KETURIASDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS	220
KETURIASDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS	228
KETURIASDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS	235
KETURIASDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS	239
KETURIASDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS	243

KETURIASDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS	246
KETURIASDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS	252
KETURIASDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS	257
PENKIASDEŠIMTAS SKYRIUS	263
PENKIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	267
PENKIASDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS	270
PENKIASDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS	276
PENKIASDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS	280
PENKIASDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS	288
PENKIASDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS	294
PENKIASDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS	298
PENKIASDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS	301
PENKIASDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS	304
ŠEŠIASDEŠIMTAS SKYRIUS	306
ŠEŠIASDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS	308
ŠEŠIASDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS	312
ŠEŠIASDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS	315

Amerikiečių rašytoja Kimberly Brubaker Bradley (g. 1967 m.) skaitytojams jau pažįstama iš knygos „Karas, išgelbėjęs mano gyvenimą“, kurio pagrindinius personažus – dešimtmetę Adą, jos mažąjį broliuką Džeimį ir prieš savo valią jų globėja tapusią Suzaną – jau spėjo pamilti skaitytojai tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. „Karas, kurį galiausiai laimėjau“ – pirmosios knygos tęsinys, kuriame vaikai toliau kovoja už savo teisę gyventi ir būti laimingiems, net jei tuo metu siaučia Antrasis pasaulinis karas ir vyksta daug baisių dalykų.

Paklausta, ar bus dar viena knyga apie Adą, rašytoja atsako: „Dar nežinau. Galbūt?“

Redaktorė Giedrė Kmitienė

Korektorė Emilija Visockaitė

Maketavo Lina Lukšaitė

Tiražas 3000 egz.

Išleido leidykla „Nieko rimto“

Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius

www.niekorimto.lt

Spausdino UAB BALTO print

Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius





*Gali galvoti, kas tik patinka, bet tai nereiškia,
kad tuo tiki.*

Ada kartu su mažuoju broliuku Džeimiu gyvena globėjos Suzanos namuose, tačiau Adai vis dar sunku patikėti, kad pagaliau viskas bus gerai.

Ir tikrai nelengva tikėti gražia ateitimi, kai tebevyksta Antrasis pasaulinis karas. Net jei nuošaliame Anglijos kaimelyje karas ir turėtų būti toli, jis vis tiek arčiau, negu norėtum.

Tačiau Ada yra tikra kovotoja. Ji išmoko vaikščioti bei jodinėti net ir su nesveika koja, jos nepalaužė nei skurdas, nei nemylinti mama. Ada sugebės pasipriešinti bet kokiai neteisybei.

*Gali galvoti, kas tik patinka, ir vieną dieną
gal tuo patikėsi.*

**Norite sužinoti, kaip
viskas prasidėjo?**



www.niekorimto.lt

Užtik, net jei tu ir ne vaikas

